

Konferencija:

Mjesto žrtava u kulturi sjećanja

26. 09. 2019. – Banja Luka

Hotel „Bosna” – Petra I Karađorđevića 97

Organizatori:

Fondacija Friedrich Ebert, Petra I Karađorđevića 111, 78 000 Banja Luka

„Oštra nula“, Ravnogorska 21, 78 000 Banja Luka

Kolektivno pamćenje daje ljudima osjećaj pripadnosti. Prošlost i razmjena mišljenja i stavova o istoriji mogu pomoći, da se ljudi motivišu, da aktivno učestvuju u oblikovanju budućnosti. Istorija je subjektivna i može biti različito intepretirana.

Kultura sjećanja se neprekidno obnavlja i doživljava određene promjene. Događaji iz prošlosti pojavljuju se kontinuirano u funkciji sadašnjosti. To je suština kulture sjećanja, prošlost se stalno prilagođava i adaptira. Pamćenje nije jednostavan spoj novih slojeva sjećanja i istorija, ono se neprekidno obnavlja i modernizuje. Za to vrijeme politika obnavlja nacionalno sjećanje. Vlada onaj, koji uspostavi zvaničnu kulturu sjećanja.

Svaka zemlja i svaka generacija se suočava sa sopstvenom prošlošću. Pri tome je važno, da se pri tome ne stvore mitovi, te da se sopstvena interpretacija prošlosti ne upotrijebi za napade na neistomišljenike.

Istorija Evropske unije počiva na obnavljanju i izgradnji na ruinama i razvalinama 1945. godine pod motom „nikad više”. Šta smo naučili iz ovih lekcija u Evropskoj uniji i zemljama zapadnog Balkana.

Istorija je na Balkanu, pokazuju brojne studije, korišćena u svrhu nacionalističke mobilizacije masa. Odnos prema prošlosti imao je istovremeno i značajnu ulogu u konsolidaciji novih demokratija.

Tokom 90.tih godina XX vijeka vođene su široke i intenzivne naučne, publicističke, političke i medijske diskusije o istorijskom pamćenju i sjećanju. Politike sjećanja se koriste u političkoj borbi kako bi se legitimisala sopstvena pozicija, istovremeno pozicija onih drugih delegitimisala.

Na političkoj i institucionalnoj razini su pomaci u kritičkom suočavanju s prošlošću i kritičkom preuzimanju odgovornosti sopstvenih etničkih kolektiviteta najmanji. Borba za kontrolu nad sjećanjem je istovremeno borba za kontrolom nad oblikovanjem/ vizijom sadašnjosti i budućnosti.

Težišta i ciljevi konferencije:

Konferencija Fondacije Friedrich-Ebert o Kulturi sjećanja redovno se organizuje od 2005. godine i posvećena je sveobuhvatnim pitanjima kako se razvija proces suočavanja s prošlošću, naročito konfrontacije sa ratnim zločinima tokom 90.tih godina u zemljama bivše Jugoslavije, te kako on utiče na demokratsku tranziciju (prije svih u Bosni i Hercegovini). Ova diskusija trebalo bi da posluži, pored predstavljanja postojeće slike upravo i identifikaciji pristupa za pozitivne primjere suočavanja s prošlošću i demokratske transformacije, kao i iskorištavanju potencijala za saradnju između različitih grupa aktera, koje mogu biti umrežene upravo preko ovakvih formata konferencije.

U septembru 2019. godine težišta konferencije su slijedeća:

- propitivanje odnosa prema žrtvama – koje žrtve pamtimo, koje zaboravljamo, kojima posvećujemo pažnju;
- analiza političkog diskursa 1945. godine u kontekstu tumačenja pobjede i poraza. U današnjem narativu desnice „zaboravlja” se da je riječ o pobjedi nad nacizmom i fašizmom, te se isključivo naglašavaju zločini partizanskih snaga;
- propitivanje koje žrtve se u diskursu predstavljaju kao jedine žrtve, te da li u dijelu javnosti postoji bijeg od 1945. godine kao godine pobjede, kako se prikazuju pobjednici i poraženi, kakav je odnos prema komemoracijama žrtava tog rata;
- kako se kultura sjećanja odnosi prema poslijeratnoj modernizaciji, kako se događaji iz 1945. godine tematiziraju u školskim udžbenicima;
- propitivanje odnosa prema žrtavama ratova 90. tih godina na prostoru bivše Jugoslavije – pogled na mjesto žrtve u kulturi sjećanja kroz medije, umjetnost;
- pogled na mjesto žrtve u kulturi sjećanja iz perspektive samih žrtava – žrtve kao aktivni sudionici oblikovanja kulture sjećanja;
- propitivanje mogućnosti o zajedničkom sjećanju – izlazak iz dosadašnjeg zasebnog i isključivog komemorisanja žrtava iz sopstvenog naroda;

09.00

Otvaranje konferencije i pozdravna riječ

Peter Hurrelbrink, direktor Fondacije Friedrich-Ebert BiH

09.10 – 09:30 Uvodno izlaganje: Budućnost žrtava bez žrtovanja budućnosti
Referent: Đorđe Vuković, profesor Fakultet političkih nauka Banja Luka

Panel I Pobjednici i poraženi - žrtve u kulturi sjećanja i politički diskurs 1945. godine

Koje žrtve pamtimo, koje zaboravljamo, kojim žrtvama posvećujemo pažnju. Kako se tumače pobjeda i poraz u političkom diskursu koji se odnosi na 1945. godinu – ko i koje žrtve predstavlja kao jedine žrtve II svjetskog rata. Koji su nacionalni praznici vezani uz 1945. godinu?

09.30-
11.00

Tokom ovog panela biće izloženo kratko uvodno izlaganje, a nakon toga će se u okviru panel-diskusije razgovarati o tome da li doista u dijelu javnosti postoji bijeg od 1945. godine kao godine pobjede, o tome kako se prikazuju pobjednici i poraženi, te na koji način se komemorišu žrtve iz te godine. Takođe će se otvoriti i rasprava o tome kako se događaji iz 1945. godine tematizuju u školskim udžbenicima.

Uvodno izlaganje: **Marijana Toma**, historičarka Beograd

Panelisti u panel-diskusiji:

- **Tihomir Cipek**, profesor Fakultet političkih nauka Zagreb
- **Esad Bajtal**, nezavisni istraživač Sarajevo
- **Ranko Ostojić**, SDP Hrvatska
- **Aleksandar Tolnauer**, predsjednik Savjeta nacionalnih manjina Republike Hrvatske

Moderacija

Aleksandar Stanković, urednik emisije „Nedjeljom u dva” HRT

11.00-
11.30

Pauza za kafu

11.30-
13.00

Panel II: Žrtve u ratu 90. tih godina XX vijeka

Žrtve u državnim komemoracijama, žrtve u udžbenicima istorije. Simbolički značaj.

U ovom panelu, između ostalog, bit će prikazani pogledi na mjesto žrtve u kulturi sjećanja kroz medije, umjetnost i kulturu.

Uvodno izlaganje: **Armira Galijaš**, Univerzitet Graz

Panelisti u panel - diskusiji:

- **Aneta Vladimirov**, Srpsko nacionalno vijeće u Hrvatskoj
- **Boris Pavelić**, novinar „Novi list” Rijeka
- **Rade Radovanović**, novinar lista „Danas” Beograd
- **Bojan Mikulić**, akademski vajar Banja Luka
- **Dino Mustafić**, pozorišni reditelj Sarajevo

Moderacija

- **Aleksandar Stanković**, urednik emisije „Nedjeljom u dva” HRT

13.00

Ručak

14.00

Panel III: Žrtve kao aktivni sudionici u oblikovanju kulture sjećanja

U ovom panelu biće zastupljeni i predstavnici udruženja žrtava. Panelisti bi trebalo da propitaju mogućnosti zajedničkog sjećanja i prevazilaženja do sada dominantne matrice ponašanja, posebno u Bosni i Hercegovini, zasebnog i isključivog komemorisanja samo žrtava iz sopstvenog naroda.

Uvodno izlaganje: **Olga Ninković**, psihologinja u Okružnom sudu Banja Luka

Panelisti:

- **Radmila Žigić**, direktorica Fondacije „LARA” Bijeljina
- **Lana Mayer**, Europski dom Vukovar
- **Nedžad Novalić**, aktivista Centra za nenasilnu akciju Sarajevo
- **Nusreta Sivac**, Fondacija za izgradnju kulture sjećanja Prijedor

Moderacija

- **Milica Pralica**, NGO „Oštra nula”

15.30

Zaključci i rezime Konferencije

-

Enes Osmančević, profesor Univerzitet Tuzla i **Mladen Mirosavljević**, direktor Banja Luka College

16.00